

Goedkeuring van:

a. *het op 14 juli 1971 te Brussel tot stand gekomen Handelsverdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden, het Koninkrijk België en het Groothertogdom Luxemburg, Leden van de Benelux Economische Unie, en de Unie van Socialistische Sowjet-Republieken*

b. *de op 14 juli 1971 te Brussel tot stand gekomen Overeenkomst nopens het handels- en betalingsverkeer tussen het Koninkrijk der Nederlanden, het Koninkrijk België en het Groothertogdom Luxemburg, Leden van de Benelux Economische Unie, en de Unie van Socialistische Sowjet-Republieken*

c. *het op 14 juli 1971 te Brussel tot stand gekomen Protocol inzake het Statuut van de handelsvertegenwoordiging van de Unie van Socialistische Sowjet-Republieken in Nederland*

MEMORIE VAN TOELICHTING

Nr. 3

I. Algemeen**A. Voorgeschiedenis en Benelux-aspect**

Van medio oktober tot medio december 1970 zijn te Moskou tussen een Benelux- en een USSR-delegatie handelsbesprekingen gevoerd, welke hebben geleid tot de parafering van een aantal akten betreffende het handelsverkeer, te weten:

a. een Benelux-Handelsverdrag inhoudende wederzijdse meestbegunstiging;

b. een Benelux handels- en betalingsovereenkomst;

c. Protocollen omtrent de status van de Sowjet-handelsvertegenwoordigingen in respectievelijk Amsterdam en Brussel, alsmede

d. financiële protocollen ter afsluiting van de oude betalingsregelingen tussen het Koninkrijk en de Sowjet-Unie onderscheidenlijk de BLEU en de Sowjet-Unie.

In het sub *a* genoemde verdrag en de sub *b* genoemde overeenkomst is blijkens titel en préambule de Benelux als entiteit erkend. Het verdrag, de overeenkomst en de vorengenoemde protocollen (*Trb.* 1971, 160, 161, 162 en 163) werden op 14 juli 1971 te Brussel ondertekend.

De reden van het afsluiten van een handelsverdrag en een handelsovereenkomst was de volgende. In het handelsverdrag is het beginsel van de meestbegunstiging neergelegd en verder uitgewerkt. Het verdrag heeft in verband daarmee een onbepaalde geldigheidsduur, zij het met de mogelijkheid van opzegging. In de handelsovereenkomst gaat het niet zo zeer om beginselen als wel om een regeling van het wederzijdse handels- en betalingsverkeer. De duur van de overeenkomst is vier jaar.

Het handelsverdrag kwam op uitdrukkelijk verlangen van de USSR tot stand. Dit land had met de BLEU reeds een meestbegunstigingsregeling en wenste deze te continueren en uit te breiden tot de Benelux. De handelsovereenkomst kwam in de eerste plaats op wens van de Beneluxlanden tot stand, die het handelsverkeer met de Oosteuropese landen in overeenkomsten als de onderhavige vastgelegd willen zien.

Het handels- en betalingsverkeer van Nederland met de USSR heeft tot nu toe plaatsgevonden op basis van de bilaterale Handels- en Betalingsovereenkomst d.d. 2 juli 1948. (Deze overeenkomst werd destijds ter vertrouwelijke kennisgeving aan de Staten-Generaal aangeboden (*Bijl. Hand.* II 1948, 767, nr. 3)). De overeenkomst was gesloten voor een onbepaalde periode, en voorzag slechts in de vaststelling van goederenlijsten voor in- en uitvoer voor één jaar, alsmede in de regeling van de wederzijdse betaling via een bilaterale guldensrekening. In 1956 werden voor het laatst goederenlijsten voor één jaar vastgesteld, zodat van de overeenkomst sedertdien alleen nog de betalingsregeling van betekenis was. De verstrekking van in- en uitvoervergunningen vond sinds 1957 op autonome wijze plaats.

Nadat in mei 1958 de handelspolitiek der drie Beneluxlanden krachtens het Benelux-Unieverdrag werd gecoördineerd, werd door de Beneluxlanden aan de Sowjet-Unie voorgesteld dat zij tezamen een handelsakkoord met de Sowjet-Unie zou-

den sluiten. In 1961 en 1964 werden tussen een Benelux-delegatie en een delegatie van de Sowjet-Unie besprekingen terzake gevoerd, welke echter niet tot definitieve resultaten leidden. De Beneluxlanden hebben zich sedertdien beraden over een nieuwe Benelux-handelspolitiek ten opzichte van Oost-Europa, welk beraad eerst geruime tijd nadien is afgesloten. Zoals bekend, is het kenmerk van dit nieuwe beleid de invoering van een geleidelijke liberalisatie van het handelsverkeer met de bedoelde staten; de omvang en het ritme van die liberalisatie wordt door de Benelux autonoom bepaald. Na de totstandkoming van dit beleid moesten met voorrang nieuwe handelsovereenkomsten met de overige Oosteuropese landen worden gesloten in verband met aflopende regelingen met die landen. Dit alles heeft er toe geleid dat de onderhandelingen met de Sowjet-Unie eerst in de herfst van 1970 konden beginnen. Het stemt tot voldoening, dat deze onderhandelingen medio december van dat jaar konden worden afgerond met de opstelling van de onderhavige akten als resultaat.

B. De toepasselijkheid voor het Koninkrijk

Wat de toepasselijkheid van het verdrag, de overeenkomst en de hierboven onder A, sub c en d genoemde protocollen ten aanzien van het Koninkrijk betreft, is bij de ondertekening van deze akten namens de Koninkrijksregering schriftelijk verklaard dat zij op het Koninkrijk in zijn geheel van toepassing zullen zijn, behoudens bericht van het tegendeel uiterlijk op de datum van de inwerkingtreding der akten (vergelijk rubriek G van *Trb.* 1971, 160, 161, 162 en 163). De Regeringen van Suriname en de Nederlandse Antillen hebben de wens te kennen gegeven, dat de in vorenbedoelde akten vervatte overeenkomsten mede voor hun landen zullen gelden. Voor de inwerkingtreding van het verdrag en van de overeenkomst is de ratificatie door de overeenkomstsluitende partijen vereist; het Protocol inzake het Statuut van de handelsvertegenwoordiging van de USSR in Nederland en het Protocol betreffende de afsluiting van de rekeningen, voorzien in de Overeenkomst nopens het goederen- en betalingsverkeer 1948 tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Sowjet-Unie treden in werking tegelijk met het verdrag onderscheidenlijk de overeenkomst.

II. De overeenkomsten

A. Het Handelsverdrag

Het Handelsverdrag (verder te noemen het verdrag) regelt het principe van de meestbegunstiging, alsmede de verdere uitwerking daarvan.

Het principe is vastgelegd in *artikel 1* van het verdrag.

Het wordt uitgewerkt onder meer in de *artikelen 2 en 3* van het verdrag, die zijn geredigeerd overeenkomstig de modelclausules van Benelux op dit gebied. Deze uitwerking betreft in- en uitvoerrechten en -regelingen, douanebehandeling enz.¹⁾ Een belangrijke beperking van het meestbegunstigingsregime wordt gevormd door het bepaalde in *artikel 5*, lid 1, van het verdrag, dat het mogelijk maakt dat bestaande beperkingen in het handelsverkeer, zoals de maatregelen genomen onder de werking van de In- en Uitvoerwet²⁾, ge-

¹⁾ In de Nederlandse tekst van *artikel 2*, geplaatst in *Trb.* 1971, 160, is aan het slot ten onrechte vermeld: „gelijkssoortige producten uit enig derde land” in plaats van: „gelijkssoortige producten bestemd voor enig derde land” zoals de ondertekenende Nederlandse tekst van het verdrag luidt. In het *Tractatenblad* zal een en ander worden gerectificeerd.

²⁾ Dit betreft het Invoerbesluit landen 1963 (*Stb.* 127), het Uitvoerbesluit strategische goederen 1963 (*Stb.* 128), het In- en Uitvoerbesluit industriële goederen 1963 (*Stb.* 126) en het In- en Uitvoerbesluit landbouwgoederen 1963 (*Stb.* 125).

handhaafd blijven. Deze clausulering sluit aan bij een internationaal gebruikelijke verdragspraktijk ter zake.

Artikel 4, onder *b*, is voor de Beneluxlanden van belang in verband met hun lidmaatschap van de Europese Economische Gemeenschap.

De *artikelen 6 en 7* betreffende het vervoer tussen punten, gelegen in de grondgebieden van de onderscheiden verdragsluitende partijen respectievelijk het vervoer kruisende het grondgebied van één der verdragsluitende partijen. Het zeevervoer en het vervoer over de weg zijn buiten *artikel 6* gehouden, omdat daarin, wat het Koninkrijk betreft, reeds is voorzien in de overeenkomst met de Sowjet-Unie van 20 mei 1969 inzake de handelscheepvaart (*Trb.* 1969, 115), en in de tussen beide staten op 26 november 1971 gesloten Overeenkomst betreffende het internationale vervoer over de weg (*Trb.* 1972, 3).

In *artikel 8* is formeel aan de USSR het recht toegekend om in Nederland en België handelsvertegenwoordigingen te hebben. Het statuut daarvan is geregeld bij afzonderlijk protocol tussen Nederland en de USSR respectievelijk België en de USSR.

Ingevolge het tweede lid van dit artikel zullen Nederlandse respectievelijk Belgische handelsattachés te Moskou dezelfde rechten en faciliteiten hebben als hun collegae bij de Sowjet-handelsvertegenwoordigingen in de Benelux. Een nadere omschrijving van deze rechten, waarbij aan Benelux-zijde in het bijzonder de toegang van de leden hunner diplomatieke vertegenwoordigingen te Moskou tot de technische ministeries wordt geregeld, is niet opgenomen omdat volgens de USSR-delegatie een schriftelijke bevestiging van dit gewoonterecht overbodig is en aanleiding zou kunnen geven tot misverstanden bij diplomatieke vertegenwoordigingen van andere landen. Ter gelegenheid van de parafering der onderhavige akten heeft de voorzitter van de Benelux-delegatie te dien aanzien de volgende verklaring afgelegd: „Pour résoudre le dernier point qui est resté ouvert au cours de nos discussions je prends acte, et j'en informerai mes autorités, que le Président de la délégation soviétique a confirmé à plusieurs reprises au cours des dernières réunions que les membres des missions diplomatiques du Benelux ont, dans le cadre de l'exercice de leurs fonctions économiques et commerciales, accès aux Ministères techniques, aux organismes commerciaux ainsi qu'au Comité d'Etat pour la Science et la Technique”.

Artikel 9 geeft nader aan welke personen en instanties volgens het meestbegunstigingsbeginsel zullen worden behandeld. Volgens lid 1 van dit artikel kunnen onder meer „de organisaties zonder winstdoel, belast met de bevordering van het handelsverkeer” eveneens profiteren van het aldaar geregelde meestbegunstigingsregime. Gezien echter de toevoeging in dit artikellid „toegestaan door de wetgeving van de USSR” heeft deze constructie weinig praktische betekenis, daar de bedoelde wetgeving onder meer stipuleert, dat voor het vestigen van een particuliere handelsvertegenwoordiging in de Sowjet-Unie een zeer aanzienlijke jaaromzet is vereist (momenteel in de orde van grootte van 25 mln dollar).

De *artikelen 10 en 11* behandelen de regeling respectievelijk van geschillen van privaatrechtelijke aard en van geschillen tussen de verdragsluitende partijen inzake uitleg en toepassing van het verdrag.

B. Handels- en betalingsovereenkomst

Tegenover de wens aan Sowjet-zijde te komen tot een Handelsverdrag voor onbepaalde tijd met wederzijdse meestbegunstiging stond van Benelux-zijde het verlangen tot sluiting van een meerjarige handels- en betalingsovereenkomst waarin meer specifiek de handel wordt geregeld zoals ook in de handelsakkoorden met andere Oosteuropese landen.

Voor een indruk van de omvang van de handel van Nederland en de BLEU met de USSR volgt hieronder een overzicht van de statistische gegevens over de in- en uitvoer van de Beneluxlanden in de laatste 10 jaren (in mln. gld.):

	Benelux		Nederland		BLEU	
	Imp.	Exp.	Imp.	Exp.	Imp.	Exp.
1961	143,7	72	126,7	98,4	270,4	170,6
1962	131,7	115,7	163,4	91,8	295,1	207,5
1963	171,1	85,8	183,6	47,5	354,7	133,3
1964	129,1	54	178,3	52,9	307,4	106,9
1965	191,6	106,1	166,5	82	358,1	188,1
1966	175,3	91,3	215,3	95,4	390,6	186,7
1967	186,5	240,8	215	145,4	401,5	386,2
1968	195,5	169,3	239,8	171,9	435,3	341,2
1969	246,5	201,9	212,6	184,6	459,1	386,5
1970	210,2	164,7	278,5	196,8	488,7	361,5
1971	228,2	162,5	364,4	231,3	592,5	393,8

De goederenbalans, zowel van Nederland als van de BLEU, is nog steeds deficitair. De invoer bestaat voor het grootste deel uit grondstoffen, de uitvoer voornamelijk uit kapitaalgoederen, halffabrikaten en chemische producten.

Weliswaar heeft de handel van de Beneluxlanden met de USSR zich in de laatste jaren niet onbevredigend ontwikkeld, toch blijkt steeds bij het bedrijfsleven behoefte te bestaan aan een kader, waarbinnen de handel kan plaatsvinden. In het bijzonder is van exporteurszijde steeds op afsluiting van een dergelijke overeenkomst aangedrongen. In het verleden is namelijk het ontbreken van een overeenkomst voor de staatsorganisaties van de Sowjet-Unie in zekere gevallen aanleiding geweest de Beneluxlanden niet te betrekken bij aankopen in wettelijke landen. Gehoopt wordt dat het bestaan van dit handelsakkoord in deze situatie verbetering zal brengen. Een tweede reden voor de totstandkoming van de overeenkomst is dat het betalingsverkeer tussen de Beneluxlanden en de USSR – dat nog op bilaterale rekeningen was gebaseerd – vernieuwing en aanpassing behoefde aan de normen der geldende internationale convertibiliteit van de Benelux valutas. Naast deze praktische redenen pleitten eveneens politieke belangen voor deze overeenkomst. Afgezien van de bevestiging dat de Benelux door de USSR als zodanig is aanvaard, was het wenselijk dat de Benelux, evenals een aantal van haar EEG-partners in afwachting van een gemeenschappelijke EEG-handelspolitiek ten opzichte van Oost-Europa ook op handelspolitiek gebied regelingen trof. Zulks heeft er toe geleid dat Benelux evenals Frankrijk en Italië naast een meestbegunstigingsverdrag ook een handels- en betalingsovereenkomst met de USSR heeft afgesloten.

De overeenkomst met de USSR, welke in grote lijnen overeenstemt met de handelsovereenkomsten tussen Benelux en andere Oosteuropese landen, wijkt daar op enkele punten van af. Met name:

– zijn voor de in- en uitvoer geen goederenlijsten in de overeenkomst zelf opgenomen,

– is in een nieuwe betalingsregeling uitdrukkelijk voorzien in de convertibiliteit der valutas voor betalingen voortvloeiend uit de toepassing van deze overeenkomst (*artikel 5*),

– heeft de gemengde commissie een omvangrijker taak gekregen (*artikel 6*),

– is de revisieclausule (*artikel 7*) aangepast aan de door Italië en Frankrijk in hun handelsovereenkomsten met de USSR gebruikte formuleringen,

– is in een bij het handelsakkoord gevoegde brief inzake invoerliberalisatie in Benelux ook de reeds door genoemde lidstaten jegens de USSR gebezigde terminologie gebruikt.

Hieronder moge ten slotte nog een nadere toelichting van de Handelsovereenkomst Benelux-USSR, alsmede een korte

toelichting op de genoemde bij de overeenkomst behorende zgn. liberalisatiebrief, volgen.

Artikel 1 geeft als doelstelling van de overeenkomst de ontwikkeling van de wederzijdse handel in algemene termen aan, zowel wat betreft „traditionele” als „nieuwe” producten.

Artikel 2 bevat een nadere uitwerking van artikel 1. Zowel voor de invoer als voor de uitvoer zijn industrie- en landbouwproducten naast elkaar vermeld. Artikel 2 is het resultaat van een Benelux-initiatief dat beoogde meer materiële inhoud te geven aan de verhoopte nieuwe en betere handelsverhoudingen na totstandkoming van de overeenkomst.

Zoals usantieel in Benelux-handelsakkoorden met Oost-Europa is, gezien de noodzaak verweer te hebben tegen eventueel laag geprijsde invoeren uit staatshandelslanden, in *artikel 4* een prijsclausule opgenomen. Deze is in voor Benelux acceptabele zin geredigeerd, zodat indien voor bepaalde goederen (bijv. eindproducten) het criterium van wereldmarktprijzen niet toepasselijk zou zijn, het criterium van prijzen geldende op de interne markt gehanteerd kan worden. Ofschoon het oorspronkelijk eveneens in de bedoeling van Benelux lag in de overeenkomst een zgn. vrijwaringsclausule op te nemen op grond waarvan onder bijzondere omstandigheden unilaterale maatregelen getroffen zouden kunnen worden, werd uiteindelijk, vooral luttelende op de inhoud van voornoemde prijsclausule, besloten tot een mondelinge verklaring door de voorzitter van de Benelux-delegatie, luidende: „Het ontbreken van een vrijwaringsclausule impliceert niet dat aan Benelux-zijde ervan wordt afgezien te eniger tijd vrijwaringsmaatregelen te treffen wanneer zulks noodzakelijk wordt geacht.”

Volgens *artikel 5* zullen uit deze overeenkomst voortvloeiende betalingen in convertibele valuta plaatsvinden. De afwikkeling der rekeningen stammende uit de oude overeenkomst van 1948 tussen Nederland respectievelijk de BLEU en de Sowjet-Unie is geregeld in twee bilaterale protocollen. Voor een nadere toelichting zij verwezen naar het laatste gedeelte van deze memorie.

Artikel 6 behandelt de gemengde commissie. Vastgelegd is dat de gemengde commissie de modaliteiten in de restrictieve invoersectoren in Benelux zal bestuderen. In dit verband zij nog opgemerkt, dat in september 1970 door Benelux een lijst werd gepubliceerd van goederen, welke de Benelux autonoom bij invoer uit de USSR vrij van kwantitatieve restricties zal toelaten. De „autonomie” van Benelux betekent in dit verband dat de lijst onder gegeven omstandigheden zelfstandig door Benelux kan worden herzien.

Artikel 7 behelst de revisieclausule. Benelux heeft de ook reeds door Italië en Frankrijk aanvaarde formulering geaccepteerd. (Vide o.m. de toelichting bij de langlopende handelsovereenkomst met Bulgarije, Bijl. *Hand.* II, 70/71, 11 265 (R 790) blz. 2, rechterkolom.) De handelsovereenkomst is dus, binnen de looptijd, niet opzegbaar, terwijl tussentijdse amendementen haar fundamentele doelstellingen niet mogen aantasten.

Zoals blijkt uit *artikel 10* heeft de overeenkomst een looptijd van 4 jaren, te weten van 1 januari 1971 tot en met 31 december 1974. Hiermede is voldaan aan de richtlijn ter zake door de Raad der Europese Gemeenschappen gegeven.

De liberalisatiebrief. Zich baserende op het meestbegunstigingsprincipe van het Verdrag, verlangde de USSR eliminering van de kwantitatieve beperkingen die momenteel nog in de Beneluxlanden bestaan ten aanzien van bepaalde uit de Sowjet-Unie ingevoerde producten. Benelux heeft in een brief haar intentie te kennen gegeven de bestaande liberalisatiepolitiek constructief voort te zetten, „gericht op de opheffing, gedurende de duur van genoemde overeenkomst, van nog van kracht zijnde kwantitatieve beperkingen”. Ook op dit punt heeft Benelux een door de Raad van Ministers van de Europese Gemeenschappen goedgekeurde, en ook reeds door Frankrijk en Italië toegepaste, formulering gebruikt.

C. Het Protocol betreffende de handelsvertegenwoordiging

Ter uitvoering van artikel 8 van het Handelsverdrag zijn bij de ondertekening van dat verdrag twee gelijke protocollen tussen het Koninkrijk en de Sowjet-Unie en tussen België en de Sowjet-Unie tot stand gekomen betreffende het Statuut van de Sowjet-handelsvertegenwoordigingen onderscheidenlijk in Amsterdam en in Brussel. Aangezien het onderwerp niet behoort tot het terrein dat wordt bestreken door het Benelux-Unieverdrag, is hierover aan Benelux-zijde afzonderlijk onderhandeld door een Nederlandse en een Belgische delegatie. De onderhandelingen werden echter gelijktijdig met die over de andere akten gevoerd.

De Sowjet-Unie heeft sinds juli 1945 een handelsvertegenwoordiging in Amsterdam, waartoe haar het recht was verleend bij diplomatieke nota. In die nota werd evenwel verder niets bepaald over de status, voorrechten, immuniteiten enz. van de vertegenwoordiging. Gezien het belang van de handelsvertegenwoordiging voor de Sowjet-Unie in verband met het daar bestaande systeem van de staatshandel, werd het van die zijde wenselijk geacht de positie der vertegenwoordiging overeenkomstig de op dit terrein tussen de Sowjet-Unie en andere staten gevolgde praktijk nauwkeuriger vast te stellen en te formaliseren.

Artikel 1 van het onderhavige protocol omschrijft de taak van de handelsvertegenwoordiging, zoals die haar door de Sowjetwetgeving is opgedragen.

Artikel 2 verklaart, dat de handelsvertegenwoordiging formeel een afdeling is van de Ambassade van de USSR in 's-Gravenhage. Zulks houdt in dat alle privileges en immuniteiten der Sowjet-ambassade ook aan de handelsvertegenwoordiging worden toegekend, alsook dat alle eventueel aan de Ambassade opgelegde restricties op de handelsvertegenwoordigers van toepassing zijn. Voorts bevestigt het artikel de bestaande toestand, dat de vertegenwoordiging om praktische reden in Amsterdam is gevestigd. Wanneer de handelsvertegenwoordiging haar taak overeenkomstig artikel 1, onder *d*, van het protocol uitoefent, betekent dit niet dat de wederpartij in een met de vertegenwoordiging gesloten transactie niet zou behoeven te voldoen aan de in Nederland vigerende voorschriften terzake van in- en uitvoer.

Artikel 4 onderwerpt de vestiging van agentschappen der handelsvertegenwoordiging elders in het Koninkrijk aan een voorafgaand akkoord tussen beide regeringen, terwijl *artikel 5* bepaalt dat de omvang van het personeel in overeenstemming tussen beide regeringen wordt vastgesteld.

De artikelen 6 en 7 behelzen bepalingen omtrent de rechtszekerheid zowel van de personen, die met de handelsvertegenwoordiging en met de Sowjet-handelsorganisaties transacties afsluiten, als van de handelsvertegenwoordiging zelf. Zij regelen de rechterlijke bevoegdheid alsmede de mogelijkheid van beslag op goederen van de handelsvertegenwoordiging en van de USSR. De Nederlandse rechter is slechts bevoegd en beslag is slechts mogelijk als de handelsvertegenwoordiging zelf contracten heeft gesloten of deze heeft gegarandeerd. Niet elk beslag is mogelijk. Zo zijn conservatoire maatregelen geheel uitgesloten, terwijl ten aanzien van executoire maatregelen een regeling is getroffen die aansluit bij de internationaal gangbare praktijk.

Artikel 7 bevat, zoals uit het vorenstaande blijkt, een uitzondering op de algemene regel van artikel 2 betreffende de toekenning van voorrechten en immuniteiten. Terzake van de in artikel 6 bedoelde handelingen treedt de handelsvertegenwoordiging op als een entiteit los van de Sowjet-ambassade; zij kan voor die handelingen voor de rechter ter verantwoording worden geroepen. De handelsvertegenwoordiging geniet dan ook de in artikel 2 bedoelde voorrechten en immuniteiten alleen voor zover het betreft haar „diplomatieke” optreden hier te

lande, waarvoor uitsluitend de ambassadeur van de Sowjet-Unie de verantwoordelijkheid draagt.

De ingevolge *artikel 8* in de *Staatscourant* te publiceren gegevens zullen door de handelsvertegenwoordiging worden verstrekt aan de Minister van Economische Zaken, die voor plaatsing daarvan in de *Staatscourant* zal zorgdragen.

Zoals onder I A van deze memorie van toelichting reeds is medegedeeld is tegelijk met het Verdrag, de Overeenkomst en het Protocol inzake het Statuut van de handelsvertegenwoordiging van de USSR in Nederland het *Protocol betreffende de afsluiting van de rekeningen voorzien in de Overeenkomst nopens het goederen- en betalingsverkeer 1948 tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Sowjet-Unie* (Trb. 1971, 162) tot stand gekomen. Met betrekking tot dit protocol, dat op grond van artikel 62 eerste lid, onder *a*, van de Grondwet juncto artikel 2, eerste lid, van de Wet Internationaal Betalingsverkeer 1934 (*Stb.* 583) geen parlementaire goedkeuring behoeft, kan nog het volgende worden opgemerkt.

Door artikel 8 van de Overeenkomst nopens het handels- en betalingsverkeer vervalt de op 2 juli 1948 gesloten Overeenkomst nopens het goederen- en betalingsverkeer tussen de Sowjet-Unie en het Koninkrijk der Nederlanden. In het artikel van laatstgenoemde overeenkomst, handelende over haar beëindiging, wordt voorzien dat na het verstrijken van haar looptijd de bepalingen van die overeenkomst nog toegepast zullen worden tot het tijdstip waarop alle verplichtingen, voortvloeiend uit enigerlei transactie gesloten voor de dag van haar expiratie, volledig zullen zijn afgewikkeld. Het naleven van deze bepaling impliceert onder meer dat de bilaterale guldensrekening welke onder de overeenkomst van 1948 in het leven was geroepen, voorlopig gehandhaafd zou dienen te worden naast de convertibele guldensrekening, ex artikel 5 van de nieuwe Overeenkomst nopens het handels- en betalingsverkeer, tot het tijdstip waarop alle transacties welke onder vigueur van de oude overeenkomst hadden plaatsgevonden, zouden zijn afgewikkeld.

Toen tijdens de onderhandelingen bleek dat volledige overeenstemming aanwezig was over de overgang naar een convertibel betalingsstelsel onder de nieuwe Overeenkomst, kwam het wenselijk voor om ter wille van de eenvoud de betalingen, voortvloeiende uit reeds afgesloten maar nog niet afgewikkelde transacties, eveneens over de convertibele rekening te leiden. Het voorgaande werd uitgedrukt in het onderhavige protocol, dat bepaalt dat vaststelling van het saldo van de rekeningen en de vereffening en de sluiting van de rekeningen plaatsvinden op onderscheidenlijk de eerste werkdag van de maand, volgende op die van de ondertekening van de overeenkomst, en op uiterlijk dertig dagen nadien. Een en ander is geschied op respectievelijk 2 augustus 1971 en 1 september 1971.

Ingevolge het protocol kon de bilaterale guldensrekening belangrijk eerder dan in 1948 was gestipuleerd, worden gesloten. Aldus is tevens het laatste restant bilateralisme uit het betalingsverkeer van het Koninkrijk met het buitenland verdwenen.

De Minister van Economische Zaken,

H. LANGMAN.

De Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken,

WESTERTERP.

De Minister van Financiën,

R. J. NELISSEN.